

అనుయుక్తాలకి అనుబంధం

EXTRACT FROM SRI SARVARAYA DHARMIKA VIDYA TRUST, KAKINADA – 533001
PUBLICATINON – SRIMADANDHRA BHAGAVATHAMU, DASAM SKANDHA
PRATHAMA BHAGAMU –BY PALAPARTHI NAGESVARA SASTRI

శ్రీ పాలపర్తి నాగేశ్వర శాస్త్రిల చేత వ్రాయబడి - శ్రీ సర్వారాయ ధార్మిక విద్యా సంస్థ, కాకినాడ -
533001 వారి చేత ప్రచురింపబడిన శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము ప్రథమ భాగము లోని నకలు.

పంచకోశ వివరణము

—————(*) పంచకోశవివరణము. (*)—————

అన్నమయము ప్రాణమయము మనోమయము విజ్ఞానమయము
ఆనందమయము అని కోశములయిదు విధములు.

ప్రశ్న. అన్నమయకోశమనగా ఏటిది. ఉత్తరువు. అన్నమువలన
పుట్టి అన్నమువలననే వృద్ధిఁబొందుచున్నదయి స్తంభమువలెస్థూలమై
చేతులు కాళ్లు మొదలైన అవయవములుగలదై పద్భావవికారములు
గలదై సప్తధాతుమయమైకనఁబడెడిస్థూలశరీరమే అన్నమయకోశము.

ప్రశ్న. ప్రాణమయ కోశమనగా ఏలాగంటిది.

ఉత్తరువు. వాక్కు పాణి పాదము పాయువు గుహ్యము అమ
కస్తేంద్రియములయిదును, ప్రాణ అపాన వ్యాన ఉదాన సమానము
లనెఱు ప్రాణములయిదును గూడి ప్రాణమయకోశము.

ప్రశ్న. మనోమయ కోశమనగా ఏటిది.

ఉత్తరువు. మనస్సు శ్రోత్రము త్వక్కు చక్షువు జిహ్వ ఘ్రాణము
అశేడి జ్ఞానేంద్రియములయిదునుజేరి మనోమయకోశము.

ప్రశ్న. విజ్ఞానమయ కోశమనగా ఏలాగంటిది.

ఉ. బుద్ధియుసుజ్ఞానేంద్రియము లయిదునుగలసేవిజ్ఞానమయకోశము.

ప్రశ్న. ఆనందమయకోశమనఁగా ఎట్టిది.

ఉత్తరువు. ప్రియముమోదముప్రమోదముఅనెడివృత్తులతోఁగూడి అజ్ఞానమేప్రధానముగాఁగల అంతర్లకరణమే ఆనందమయకోశము. ప్రియమనఁగా ఇష్టమయిన పదార్థమును కనినమాత్రముననే కలిగెడి సంతోషము ప్రియము. ఆపదార్థము తన హస్తగతమయిన పిమ్మటఁ గలిగెడి సంతోషముమోదము. ఆహస్తగతమయిన వస్తువును అనుభవించినతోడనేకలిగిన సంతోషము ప్రమోదము.

ప్రశ్న. వీనికికోశములని సంజ్ఞ యేలకలిగెను.

ఉత్తరువు. కత్తిని, ఒరయును, వీణెను గవినెనయును, అరఁటి బొందెనుకట్టలును, పసిరికప్పురుగును పసిరికత్తియును, చింతపండును చింతగుల్లయును కప్పుకొనినట్లు పరమాత్మను కనఁబడనియక కప్పుకొనియున్నవిగనుక వీనికికోశములను పేర్లుగలిగెను.

ప్రశ్న. అయితే దృష్టాంతమందు ఒరయునుకత్తియును, గవినెనయును వీణెయును, అరఁటిపట్టలునుబొందెయును, పసిరికత్తియును పురుగును, చింతగుల్లయును చింతపండును వేఱయినవగుటవలనను సమానధర్మములు గలవి కానందునను ఒకదానినాకటి అనుసరించి ప్రకాశించునవి కానందునను ఆయెర మొదలైనవి ద్రవ్యములను మూసికొని యుండునట్టి వగును గాని దార్పాంతికమందు కోశములు స్వసత్తవలన ప్రకాశించునవిగాక ఆత్మసత్తననుసరించి జీవింపఁ ప్రకాశించుచునుండు పంచకోశములు పరమాత్మను కప్పనట్టి శక్తిగలవి యెట్లగును.

ఉ. సూర్యుని కిరణమువలన నేకలిగి ఆసూర్యుని సత్తచేతనే ప్రబలుచు ఉండెడు మేఘము సూర్యుని మఱుఁగుపఱచిన తీరునను, అగ్ని సత్తనఁ గలిగి అగ్ని సత్తవల్లనే నెగడుచున్న పొగ అగ్నిని కప్పుచున్నట్లును, రజ్జు సత్తననుసరించితోఁచెడి సర్పము ఆత్రాటినికప్పుచున్నట్లును, మట్టివల్లపుట్టిన కుండలు మట్టినిమఱుఁగుపెట్టినట్లుగను, స్వర్ణమునుపట్టిపుట్టిన నగలు స్వర్ణమునుకప్పుచున్నట్లును ఆత్మసత్తననుసరించి వృద్ధి నొందు పంచకోశములు పరమాత్మనుగప్పనట్టి శక్తి గలవయ్యెను.

ప్రశ్న. ఆయితే పరమాత్మకు పంచకోశవ్యతిరిక్తత్వము ఎటు
గల సిద్ధించును.

ఉ. కత్తి ఒర మొదలయినవి భేదములేక ఒకటిగానే వ్యవహరింపఱుచు ఒకటిగానేతోచినను విచారింపఱగా కత్తియునుఒరయును వేతైనటుల వేదాంతశాస్త్రవిచారణచేత పరమాత్మ త్రికాలములయందును పంచకోశంబులకంటె విలక్షణుడైతోచుటవలనపంచకోశవ్యతిరిక్తత్వమే లభించును.

ప్రశ్న. పంచకోశవిలక్షణుడయిన పరమాత్మకు పంచకోశములతో చేరికకలదా. ఉ- కలదు.

ప్రశ్న. ఆచేరికయెట్లు గలిగినది. ఉ. అన్యోన్యాధ్యాసము చేతకలిగినది.

ప్రశ్న. అన్యోన్యాధ్యాసమునఱగా నేమి.

ఉ. ఒకవస్తువునందలిగుణము మఱియొకవస్తువునందు తోచుట.

ప్రశ్న. అన్నమయకోశమునకును పరమాత్మకును కూటమియెట్లు గలిగెను.

ఉ. జీవము సామాన్యము వికారము చిహ్నము కర్మము విశేషము జాతి ఆశ్రయము నామము రూపము సంస్కారము శేషము పర్ణము క్రియ అనెడువానివలన కలిగినది.

ప్రశ్న. ఎట్లనిన. ఉ. నేను జీవుడననుట జీవాధ్యాసము. నేను
 మనుష్యుడననుట జాత్యధ్యాసము. నేను పుట్టిపెరిగి యింతపొడుగై
 ఊణించి మరణించుచున్నాననుట వికారాధ్యాసము. నేను పురుషుడ
 డను స్త్రీని నపుంసకుడను అనుట చిహ్నాధ్యాసము. నేను బ్రాహ్మ
 ణుడను క్షత్రియుడను వైశ్యుడను శూద్రుడను అనుట వర్ణాధ్యా
 సము. నేను ఆంధ్రుడను ద్రవిడుడను కర్ణాటకుడను వెలనాటిని
 వేగినాటిని ములికినాటిని ప్రాజ్ఞాటిని నియోగిని గుజరాతిని మహ
 రాష్ట్రుడను కార్యపసగోత్రిని భారద్వాజసగోత్రిని ఆశ్వలాయన
 సూత్రిని ఆపస్తంబసూత్రిని బోధాయనసూత్రిని కాత్యాయనసూత్రిని
 అనుట విశేష జాత్యధ్యాసము. నేను బ్రహ్మచారిని గృహస్థుడను
 వానప్రస్థుడను సన్యాసిని అనుట ఆశ్రమాధ్యాసము. నేను కృష్ణ
 దాసుడను రాక్షుదాసుడను ఎల్లంభట్టును తిప్పంభట్టును పోలం
 భట్టును అ. ట నా. ధ్యాసము. నల్లనివాడను ఎఱ్ఱనివాడను
 అనుట రూపాధ్యాసము. నేను దీక్షితుడను సోమయాజిని ప్రతి
 వసంతయాజిని మహావ్రతయాజిని వాజిశేయయాజిని పౌంఠిక
 యాజిని అనుట సంస్కారాధ్యాసము. నేను మాయావాదిని తత్త్వ
 వాదిని విశిష్టాద్వైత వాదిని పరమభాగవతుడను శైవుడను శాస్త్ర
 జ్ఞుడను పౌరాణికుడను యోగీశ్వరుడను గంగాది పుణ్యతీర్థచాసిని
 అనుట వేషాధ్యాసము. నేను ఉపాధ్యాయుడను. జ్ఞానిని ఆజ్ఞానిని
 పెండ్లికుమారుడను వడ్లంగిని కమ్మరిని కమ్మరిని మంగలిని చాకలిని
 మణిహాగాడను కరణమును అనుట క్రియాధ్యాసము. ఇవి మొద
 లయిన అన్నమయకోశమందుఁగల లక్షణములు అవిషయమయిన అత్త
 యందును అత్తయందుఁగల సచ్చిదానంద లక్షణములు విషయమయిన
 అన్నమయ కోశమందును తోచుచున్నవిగావున అన్నమయ కోశము
 నకును పరమాత్మకును ఐకమత్యము వచ్చినది.

ప్ర. ప్రాణమయ కోశమునకును పరబ్రహ్మమునకును కూటమి యెటులఁ గలిగినది.

ఉ. నేను ఆకలియును దప్పియును సామర్థ్యమునుబలమును పరాక్రమమును గలవాఁడను వాచాఁకుఁడను దాతను మూఁగను కుంటిని

3

గ్రుడ్డిని అనునివిమొదలయిన ప్రాణమయకోశమందుఁగల గుణములు పరమాత్మయందును పరమాత్మయందుఁగల సచ్చిదానంద నిత్యనిర్మల గుణములు ప్రాణమయకోశమందుఁ గలవిగాను ప్రాణముగలవాఁడ నగుటచేత తోఁచుచున్నవిగనుక ప్రాణమయకోశమునకును పరమాత్మకును కూటమి వచ్చినది.

ప్ర. మనోమయకోశమునకును పరమాత్మకును చేరిక యెటువ లెను.

ఉ. నేను సంకల్పమును వికల్పమును గలవాఁడను దుఃఖిని మోహిని కామిని క్రోధిని ద్వేషిని వినువాఁడను పుట్టించువాఁడను ఇచ్చుగల వాఁడను రసజ్ఞుఁడను ఆఘ్రాణించువాఁడను చెపిటివాఁడను నాలుక తేనివాఁడను ముక్కుతేనివాఁడను అనునవిమొదలగు మనోమయకోశ నిష్ఠములయిన సంకల్పాదిధర్మములు ఆత్మయందును ఆత్మధర్మములైన సచ్చిదానందములు మనోమయకోశమందును మనస్సుండుటచేత తోఁచుచున్నవి కాఁబట్టి మనోమయకోశమునకును ఆత్మకును కూటమి వచ్చినది.

ప్ర. విజ్ఞానమయకోశంబునకు పరమాత్మకును కూటమి యెటులవచ్చెను.

ఉ. నేను కర్తృచ నిశ్చయము గలవాఁడను బుద్ధిమంతుఁడను డోహాభోహాలలో చతురుఁడను ఏకసంత్రాగ్రాహిని శ్రోత్రియుఁడను విరక్తుఁడను శుండితుఁడను లోకాంతరంబునకు పోవువాఁడను అనెడు విజ్ఞానమయకోశ నిష్ఠములయిన ధర్మంబులు ఆత్మయందును ఆత్మధర్మములైన సచ్చిదానందంబులు విజ్ఞానమయకోశమందును బుద్ధియుండుట వలన తోఁచుచున్నవిగనుక విజ్ఞానమయకోశమునకును ఆత్మకును కూటమి వచ్చినది.

ప్ర. ఆనందమయ కోశమనకును పరమాత్మకును కలయిక యెటుల వచ్చినది.

ఉ. నేను భోక్తను అసంతృప్తుడను సుఖనిరాజసుడను సాత్వికుడను తామసుడను తజ్జుడను మాఘుడను శక్తుడనుభ్రాంతుడను ఆసునివిమోదలయిన ఆనందమయకోశధర్మంబులు ఆత్మయందును ఆత్మధర్మంబులగు సచ్చిదానందములు ఆనందమయ కోశమందును ఆనందముండుట వలన తోచుచున్నవి కాబట్టి ఆనందమయ కోశమునకును పరమాత్మకును కూటమి వచ్చినది గనుక పంచకోశములకంటె పరమాత్మ విలక్షణుడగుటను దృష్టాంతపూర్వకముగా ఎఱిగించెదము, నాయావు నాదూడ నాభాగ్య నాపుత్రుడను అభిత్తన్నను సరించుకొని తోచెడి ఆవులోనగునవి తానుగానట్లు దార్శాంతికమందును నాశరీరము నాప్రాణము నామనస్సు నాబుద్ధి అని తన్ను సంబంధించుకొని తోచెడు పంచకోశములును తాను కానందున పంచకోశములకంటె వ్యతి రిక్తుడనని యెఱుగవచ్చును. దృష్టాంతమందు ఆవుబలిసినది దూడచిక్కినది కోడెబ్రతుకడు కుమారుడను చెప్పిపట్టువినడడు భార్య యింటకిస్వతంత్రురాలయినను బిడ్డలు లేనిది నాధనము సెలవుచేయకుము అది తనకు హితమయినకార్యమొక్కటియును చేయలేదు కూతురు మహామాధురాలయి యున్నది కుమారుడూ దుష్టుడయి యున్నాడను అనెడు పశువు మొదలగు వాని యందలి వికారములును విషయములును తన్నంటనియట్లు దార్శాంతికమందు అన్నమయకోశ నిష్ఠమయిన బీవత్వ మనుష్యత్వాది ధర్మములును, ప్రాణమయకోశ నిష్ఠమయిన క్షుత్పిపాసాది గుణములును, మనోమయకోశనిష్ఠమయిన సంకల్పాదిధర్మములును, విజ్ఞానమయకోశనిష్ఠమయిన కర్తృత్వాది గుణములును ఆనందమయకోశనిష్ఠమైనభోక్తృ

త్వాదివికారములును, పంచకోశవ్యతిరిక్తుడనుసాక్షియును అయిన తన్ను కాలత్రయమంభు స్పృశింపలేవు కాబట్టి యిట్లు విచారింపి యెఱుగటయే పంచకోశ వ్యతిరిక్తజ్ఞానము.

ప్ర. మరలనుకోశములను...

ప్ర. ఈపంచకోశవ్యతిరిక్తజ్ఞానము రావచ్చునా. ఉ. రావచ్చును.

ప్ర. ఎట్లు రావచ్చును. ఉ. అధ్యయనకాలమందు అధ్యయనము చేయు పురుషులచేత ఉచ్చరింపఁ బడిన శబ్దబలులను విభజించుటకు వశముగాకున్నను శ్రోత్రేంద్రియముచేత విని వివేకముగల బుద్ధిచేత ఇదివీనిశబ్దము ఇదివీనిశబ్దము అని యెఱిఁగినటులను, జలమందుఁగల వేడిమిని వేలుపఱచుటకు తనచేతఁ గాకపోయినను త్వగింద్రియము చేత స్పృశించి వివేకసమేతమయిన బుద్ధిచేత జలంబును ఉష్ణమును ప్రత్యేకించి యెఱిఁగిన చందమునను, గోడయందు వ్రాయఁబడినచిత్ర రుఖలోని తెలుపు ఎఱుపు నలుపు పసుపు ఆకుపసుపు మిశ్రమము పొట్టి పొడుగు లావు సన్నము గానుండెడు రూపంబులను పంచుటకు ఆలవి గాకపోయినను చక్షురింద్రియముచేత వీక్షించి వివేకసహితమయిన బుద్ధిచేత ఇదిగోడ యివి దీనియందుతోఁచెడి చిత్రపు ప్రతిమల నీల పీతాదివర్ణములని తెలిసికొనినచందమునను, నీటిలోఁగలసినషడ్రస ములను విభాగింప సాధ్యముకాకున్నను రసనేంద్రియముచేత అనుభవించి వివేకయుక్తమయినబుద్ధిచేత ఇది ఉష్ణ ఇది పులుసు ఇది తీపు ఇదివగరు ఇదిచేదు ఇదికారము అని ప్రత్యేకంబుగా ఎఱిఁగినవిధము నను, వస్త్రములనాశ్రయించియున్న పరిమళము లనువేలు చేయశక్యము గాకున్నను ఘ్రాణేంద్రియముచేత ఆఘ్రాణించి వివేకశీలమైన బుద్ధిచేత ఇది సుగంధము ఇది దుర్గంధము ఇది మిశ్రగంధము అని తెలిసికొనిన తీరునను, దాఙ్గిరాంతికమందును పంచకోశంబులను వానితోఁ గూడియున్న ఆత్మను పంచుటకు అశక్యమయినను వివేకయుక్తంబగు బుద్ధిచేత పంచకోశ స్వరూపము లెఱివనియు ఆత్మస్వరూపము ఇట్టి దనియు విచారించినయెడల పంచకోశములతో ఆత్మకుకాలత్రయ మందును సంబంధము లేదని యెఱుఁగవచ్చును.

ప్ర. త్రాడు మొదలగువానియందు

ప్ర. త్రాడు మొదలగువానియందు ఆరోపింపఁబడిన సర్పము మొదలగునవి త్రాడు మొదలగువానికంటె వేఱుగ లేనట్లు పరమాత్మ యందు ఆరోపింపఁబడిన పంచకోశములును పరమాత్మకంటె అన్యముగలేవు. ఈదృష్టాంతముచేత రజ్జువు ముత్తైపుఁజిప్ప ఎండమావులు అనెడు జ్ఞానము వచ్చినతర్వాత సర్పము వెండి నీళ్లు అనెడు భ్రమ లేనియట్లు దాఙ్గిరాంతికమందును ఆత్మవిషయిక జ్ఞానముకలిగినపిమ్మట పంచకోశములనెడు వ్యవహారము విడువకవచ్చుచున్నదిగనుక ఆరో

శీతములయిన పంచకోశములును అధిష్ఠానమయిన ఆత్మకంటె వ్యత
రిక్తముగ లేవని బుద్ధియందు ఏవిధమున దృఢముగలుగును.

ఉ.. ఎండమావులనుజూచి నీరనిభ్రమసిత్రాగఁ జలఁచినవాఁడు
విచారించి యివిజలములుగావు ఎండమావులు అనుజ్ఞానము వచ్చినను
ఎండమావులను జూచినప్పుడు జలముగాఁ దోఁచుచున్నట్లుగానే పర
మాత్మయందుతోఁచిన పంచకోశములు పరమాత్మకంటె వేఱుగా
లేవనియెఱిగినను తిరుగ పంచకోశముల ప్రతీతిరావచ్చును.

ప్ర.. దృష్టాంతమయిన ఎండమావులయందు జలప్రతీతి మాత్రమే
గాని స్నానపానాదులుచేయవలయునను భ్రమకానము. దారాంతిక
మందు ఆత్మకంటె వేఱుగా పంచకోశములు లేవని యెఱిగినతర్వా
తను పంచకోశముల ప్రతీతియును వానివ్యవహారములును వచ్చుచు
న్నవే రావచ్చునా. ఉ. రావచ్చును.

ప్ర. అదియెట్లు. ఉ. మృత్తికయందు ఆరోపింపబడిన కుండలు
 మాకుళ్లు చట్లు మొదలయినవి మట్టికంటె వేటుగ లేవని తెలిసినను
 ఆకుండలు లొనగువాని ప్రతీతియును వ్యవహారమును వచ్చినతీరునను
 సువర్ణమందు ఆరోపింపబడిన కడియములు కిరీటములు మొదలైన
 భూషణములు సువర్ణమునకంటె వేటుగా లేవని యెఱిగినను ఆకడి
 యములు మొదలగువాని రూపములును నామములును వ్యవహారము
 లును వచ్చినవిధముగాను ఆత్మయందారోపింపబడిన పంచకోశము
 లును అధిష్ఠానమయిన ఆత్మకంటె అన్యముగ లేవని యెఱిగినను
 పంచకోశముల నెడు ప్రతీతియును వ్యవహారమును రావచ్చును. ఈదృ
 ష్టాంతమందు కుండలు మొదలగునవి కనబడుచు వ్యవహారమునకు
 వచ్చినను సూక్ష్మబుద్ధిగలవానికి మట్టికంటె వేటుగ కుండలు లొనైనవి
 లేవని మనస్సునందు స్థిరమయినతీరున దార్ఢాంతికమందు పంచకోశ
 ములు తోచుచు వ్యవహారమునకు వచ్చినను సూక్ష్మబుద్ధిగలవానికి పర
 బ్రహ్మముకంటె వ్యతిరిక్తముగ పంచకోశములు లేవని బుద్ధియందు
 దృఢముగలుగ వచ్చును. ఇట్లెఱుగుటయే పంచకోశవ్యతిరిక్తజ్ఞానము.

ప్ర. ఈవిచారణకు ప్రయోజనమేమి. ఉ. ఆత్మ అవస్థాత్రయ
 మునందు అనుస్మృతుడై ఉన్నాడు. పంచకోశములు అవస్థాత్ర
 యమునందు అనుస్మృతములై యుండలేదు కాబట్టి పంచకోశములు
 తోచుచు వ్యవహారమునకు వచ్చినను ఇవి (పురుషాన్నపరంకించి తనను),
 శ్రుతి ప్రమాణమును పట్టి పరబ్రహ్మముకంటె వ్యతిరిక్తముగ లేవని
 యెఱిగినవాడే కృతార్థుడు విద్వాంసుడు జీవన్ముక్తుడు పర
 బ్రహ్మము అని వేదాంత సద్ధాంతము.